Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények, Miskolc, XIX. évfolyam, 1. szám (2026), pp. 75–87.
https://doi.org/10.32977/anyk.2026.007

AZ ANGOL EMELT SZINTŰ SZÓBELI ÉRETTSÉGI A GYAKORLATBAN: MIT LÁTNAK A VIZSGÁZÓK ÉS A VIZSGÁZTATÓK?

INVESTIGATING THE FACE VALIDITY OF THE ADVANCED-LEVEL ENGLISH MATURA ORAL EXAM: TEST-TAKER AND EXAMINER PERSPECTIVES

MÁTYÁS ANIKÓ[1]

Absztrakt: A nagy téttel bíró nyelvvizsgák validitásának vizsgálata a nyelvi mérés és értékelés egyik fontos területe. A szakirodalomban számos kutatás vizsgálja a nyelvvizsgák tartalmi és konstruktumvaliditását, azonban a felszíni validitás kutatás lényegesen kevesebb figyelmet kapott, annak ellenére, hogy a vizsgázók és a vizsgáztatók tapasztalatai értékes információval szolgálhatnak a tesztfejlesztők és a nyelvtanárok számára egyaránt. A felszíni validitás különös jelentőséggel bír a nagy téttel rendelkező vizsgák esetében, mivel közvetlen hatást gyakorol a vizsgával kapcsolatos attitűdökre, a tanulásra és tanításra, a vizsgázók motivációjára, valamint a vizsgaeredményekre. Az angol emelt szintű nyelvi érettségi vizsga ebből a szempontból kiemelt jelentőségű, hiszen eredményei közvetlenül befolyásolják a tanulók továbbtanulási lehetőségeit. Ezt a gondolatmenetet követve, tanulmányom célja, hogy megvizsgálja vizsgázók és vizsgáztatók nézeteit az angol emelt szintű érettségi szóbeli vizsgarészével kapcsolatosan. Az eredmények alapján javaslatokat fogalmazok meg az angol emelt szintű érettségi szóbeli vizsgarész minőségi fejlesztésére és a tanárok vizsgafelkészítési módszertanának segítésére. A mintát, 2025. május–június és október–november időszakban angol emelt szintű érettségi vizsgát tett 30 tanuló alkotta, akik a vizsgáról írásos visszajelzést adtak retrospektív formában, strukturált kérdések alapján. A vizsgáztatói adatfelvétel keretében 3 emelt szintű érettségi vizsgáztatóval (akik egyúttal nyelvtanárok is) készült félig strukturált interjú a 2025. május–június és október–november időszakban lezajlott angol emelt szintű szóbeli nyelvvizsgáról szerzett tapasztalataikról. Az eredmények alapján megállapítható, hogy az angol emelt szintű szóbeli érettségi vizsga felszíni validitása a résztvevők megítélése szerint összességében megfelelő, ugyanakkor a visszajelzések több olyan problématerületet is azonosítanak, amelyek a feladattípusok autentikusságával, a vizsga megbízhatóságával és az értékelési kritériumok transzparenciájával hozhatók összefüggésbe. A tanulmány továbbá rámutat arra, hogy a kutatásban résztvevők visszajelzéseinek elemzése hozzájárulhat mind a vizsga minőségének javításához, mind a nyelvoktatási gyakorlat fejlesztéséhez.

Kulcsszavak: *angol emelt szintű érettségi vizsga, autentikusság, felszíni validitás, nagy téttel bíró vizsgák, megbízhatóság, nyelvi mérés és értékelés, szóbeli nyelvvizsga*

[1] DR. MÁTYÁS ANIKÓ
egyetemi tanársegéd
Miskolci Egyetem BTK MFI
Angol Nyelvészeti és Irodalomtudományi Tanszék
aniko.matyas@uni-miskolc.hu

Abstract: The investigation of high-stakes language examinations is an important area of language testing research. While several studies in testing literature have focused on the content and construct validity of language tests, face validity has received considerably less attention, despite the fact that the experiences and perceptions of test-takers and examiners can provide valuable insights for both test developers and language teachers. Face validity is particularly important in the case of high-stakes examinations as it may directly influence attitudes toward the examination, teaching and learning practices, test-taker motivation, and performance. The advanced-level English Matura examination is especially significant in this respect, as its results directly affect students' opportunities for further education. Along these lines, the present study aims to explore the perceptions of both test-takers and examiners regarding the oral component of the advanced-level English Matura examination. Based on the findings, recommendations are proposed to support quality enhancement of the oral examination and to inform teachers' examination preparation practices. The student sample consisted of 30 candidates who took the advanced-level English Matura examination during the May–June and October–November examination periods of 2025. Participants provided retrospective written feedback on their examination experiences through a series of structured questions. In addition, semi-structured interviews were conducted with three advanced-level Matura examiners, all of whom were also language teachers, concerning their views on the oral examination administered during the same examination periods. The findings suggest that the face validity of the advanced-level English Matura oral examination is generally perceived as satisfactory by both test-takers and examiners. At the same time, participants identified several areas of concern related to the authenticity of task types, the reliability of the examination, and the transparency of the assessment criteria. The study further demonstrates that analysing the participants' feedback can contribute both to the improvement of the quality of the exam and language teaching practice.

Keywords: *advanced-level English Matura examination, authenticity, face validity, high-stakes exams, reliability, language testing, oral language examination*

1. Bevezetés

A mai magyar közoktatás egyik meghatározó jellemzője a vizsgák kiemelt szerepe – különösen az idegennyelv oktatás területén (Csizér–Öveges 2019; Fekete–Csépes 2018). A nyelvtudás legfontosabb mérőeszközeinek az államilag elismert nyelvvizsga és az angol nyelvi érettségi vizsga számítanak mind a nyelvtanulók, mind a nyelvtanárok körében (Csizér–Öveges 2019; Fekete–Csépes 2019). A felvételi követelmények 2024-ben bevezetett átalakítása nyomán az emelt szintű érettségi vizsga felértékelődött a nyelvtudást igazoló dokumentumok között, mivel a felsőoktatási intézményekben további intézményi pontok megszerzésére is lehetőséget ad: a felvételi eljárás során általában nagyobb előnyt jelent, mint a nyelvvizsga bizonyítvány önmagában (Tornyos 2024). Az oktatásban elfoglalt szerepére tekintettel kiemelten fontos megvizsgálni a vizsgázók és vizsgáztatók nézeteit az angol emelt szintű szóbeli érettségi vizsgáról, hiszen a nagy tétel bíró vizsgák esetében kiemelt jelentőséggel bír a felszíni validitás, nagymértékben befolyásolja a vizsgával kapcsolatos tanulási és tanítási folyamatokat, valamint a vizsgaeredményeket. Továbbá,

az ilyen típusú nyelvvizsgák szóbeli részének vizsgálata különösen fontos, hiszen a beszédkészség a kommunikatív kompetencia egyik alapvető összetevője.

A beszédkészség értékelése a tesztelés egyik legösszetettebb területének tekinthető interaktív és részben szubjektív jellege miatt. Az értékelési folyamatot számos tényező befolyásolhatja, többek között az értékelők percepciói, az alkalmazott feladattípusok, valamint a vizsga kontextuális sajátosságai. Ezen a gondolatmenethez kapcsolódva tanulmányom az alábbi kutatási kérdésekre kereste a választ:

1. Milyennek látják a vizsgázók az angol emelt szintű szóbeli érettségi vizsga felszíni validitását?
2. Milyennek látják a vizsgáztatók az angol emelt szintű szóbeli érettségi vizsga felszíni validitását?

2. Elméleti háttér

2.1. A vizsga felszíni validitása a vizsgázók és vizsgáztatók szemszögéből

A nagy téttel bíró nyelvvizsgák validitása alapvető szerepet játszik a vizsgázók nyelvi kompetenciájának objektív és méltányos értékelésében. A validitás a nyelvi tesztelés egyik legfontosabb minőségi kritériuma, hiszen biztosítja, hogy a vizsga pontos képet adjon a vizsgázók tényleges nyelvtudásáról (Bachman 1990; Bachman–Palmer 1996, 2010; Messick 1996). A validitással kapcsolatos kutatások elsősorban a tartalmi és konstruktumvaliditás vizsgálatára szorítkoznak, melyek főként a vizsgaeredmények értelmezését célozzák (Messick 1996). Ezzel szemben a felszíni validitás viszonylag kevés figyelmet kapott a szakirodalomban, feltehetően azért, mert a felszíni validitás vagyis az, hogy a teszt valóban azt a képességet méri-e, amelynek mérésére készült, elsősorban a vizsgázók és a nyelvtanárok szubjektív megítélésén alapul (Bachman 1990; Brown 2004; Davies et al. 1999; Stevenson 1985). Jelentős számú kutató véli úgy, hogy a felszíni validitás vizsgálata nem tekinthető tudományosan megalapozottnak, mivel empirikusan nehezen vizsgálható, és objektíven nem mérhető (Akbari 2012; Davies et al. 1999; Stevenson 1985). Ebből következik, hogy a vizsgázók, a nyelvtanárok, a vizsgáztatók és a tesztfejlesztők véleménye a vizsga minőségével és tulajdonságaival kapcsolatban jelentős eltérést mutat (Lukácsi 2017). A kutatók elsősorban elméleti szempontok alapján értelmezik a vizsgát, míg a vizsgázók és a vizsgáztatók a gyakorlati tapasztalatokra építve formálnak véleményt (Hamid–Hardy–Reyes 2019).

Ugyanakkor számos kutató hangsúlyozza a nagy téttel bíró vizsgák felszíni validitás vizsgálatának fontosságát, hiszen a pozitív véleményt adó vizsga során nagyobb az esély a kívánt eredmény elérésére. Winke (2011) szerint a nyelvi tesztek alkalmazásában részt vevő tanárok véleménye fontos kiegészítő információt nyújthat a tesztek validitásának értékelésében, mivel a tesztek elfogadottságát és gyakorlati felhasználását jelentős mértékben befolyásolják. Cheng és DeLuca (2011) szintén rámutatnak arra, hogy a modern validitásértelmezés megköveteli a vizsgázók nézőpontjának figyelembevételét. Chan és Schmitt (1997), valamint Watanabe (2001) szoros összefüggést talált a magas felszíni validitás, a vizsgázók motivációja és

nyelvtanulási hajlandósága között. Emellett a vizsgázók megítélése is a hiteles és releváns témákat feldolgozó vizsga motiválhatja őket a jobb vizsgaeredmény elérésére (Karelitz 2013).

Ezzel szemben, ha a vizsgázók a vizsgafeladatokat nem tartják relevánsnak vagy érthetőnek, az kedvezőtlenül befolyásolhatja teljesítményüket, és csökkentheti motivációjukat a lehető legjobb eredmény elérésére. Ennek következtében a vizsgaeredmény torzulhat, és a vizsgázók tényleges nyelvi kompetenciájáról pontatlan képet adhat (Bachman 1990; Brown 2004).

Bár a felszíni validitással foglalkozó kutatások elsősorban a vizsgázók és a tanárok percepcióira összpontosítanak, a vizsgáztatók nézőpontjának vizsgálata is kiemelt jelentőségű lehet. Ez különösen indokolt az angol emelt szintű érettségi esetében, mivel a vizsgáztatók egyben gyakorló nyelvtanárok is, akik közvetlen tapasztalattal rendelkeznek mind a nyelvoktatás, mind a vizsgáztatás területén. A kettős szerepből adódóan átfogó képet alkotnak a vizsgafeladatok megfelelőségéről, az értékelési kritériumok alkalmazhatóságáról, valamint a vizsgázók teljesítményét befolyásoló tényezőkről. A szakirodalomban kevés olyan kutatás található, amely közvetlenül a vizsgáztatók felszíni validitással kapcsolatos véleményét vizsgálná, ugyanakkor több szerző hangsúlyozza nézeteik fontosságát. McNamara (2006) a validitást társadalmi konstrukcióként értelmezi, amelynek kialakulásában az érintettek tapasztalatai és értelmezései meghatározó szerepet töltenek be. Ebből következően a vizsgáztatók szerepe túlmutat az értékelés technikai megvalósításán, hiszen közreműködnek a vizsga méltányosságának, hitelességének és jelentőségének közvetítésében is. A szóbeli nyelvvizsgák kontextusában Sundqvist és társai (2018) hangsúlyozzák, hogy a vizsgáztatók nem csupán értékelőként, hanem interakciós partnerként is jelen vannak a vizsga során. Kommunikációs stratégiáik, viselkedésük és az értékelési kritériumok alkalmazásának módja befolyásolhatják a vizsgázók teljesítményét, valamint a vizsga feladatairól és méltányosságáról alkotott véleményét. Bár a szakirodalom nem tekinti a vizsgáztatókat a felszíni validitás közvetítőinek, a fenti kutatások alapján feltételezhető, hogy tanárként és vizsgáztatóként is jelentős szerepet játszanak a szóbeli vizsgák felszíni validitásának alakításában.

Mindezek alapján a vizsgázók és a vizsgáztatók felszíni validitással kapcsolatos vélekedései egyaránt járhatnak pozitív és negatív következményekkel. Ez indokolja a felszíni validitás alaposabb vizsgálatát, különös tekintettel annak két meghatározó összetevőjére: a vizsga autentikusságára, valamint a vizsga megbízhatóságára.

2.2. Az autentikus és megbízható vizsga

A nagy téttel bíró vizsga autentikussága és megbízhatósága meghatározó szerepet tölt be a vizsgázók nézeteiben és a vizsgán elért eredményeikben (Bachman–Palmer 1996). Az autentikusság a tesztfejlesztés során kiemelt szerepet érdemel, mert a nyelvvizsgázók teljesítményét jelentősen befolyásolja, hogy milyen feladatmegoldási stratégiákat használnak. Bachman (1990) megkülönböztet szituációs és interakciós autentikusságot. Az előbbi arra vonatkozik, hogy a tesztelési módszer jellemzői, például a feladattípusok, a kontextus és a kommunikációs cél mennyire feleltethetők

meg a valós nyelvhasználat során előforduló helyzeteknek. Az interakciós autentikusság pedig azt fejezi ki, hogy a vizsgafeladatok jellemzői milyen kapcsolatban vannak a nyelvvizsgázó képességeivel és gondolkodásmódjával.

A vizsgafeladat akkor tekinthető autentikusnak, ha a feladatmegoldási stratégiák összhangban állnak a valós nyelvhasználattal, és ha a vizsgázó a vizsgán alkalmazott stratégiákat a való életben is képes hatékonyan alkalmazni. Az autentikusság értelmezése ugyanakkor erősen megosztja a nyelvi teszteléssel foglalkozó kutatókat, hiszen csupán „érzékelés kérdése", hogy egy vizsgafeladat milyen mértékben képes szimulálni a valós nyelvhasználatot (Leung–Lewkowitz 2006: 215). Autentikus szöveget és témát tartalmazó vizsgafeladatokat készíteni kihívást jelent, hiszen a vizsgázók számára egyértelmű, hogy vizsgahelyzetben vannak, és a valós nyelvhasználat teljes reprodukálása nem lehetséges (Dávid 2020). Brown (2004) szerint emiatt a tesztfejlesztés során a természetes nyelvhasználatot, a feladatok szövegkörnyezetbe helyezését, a hasznos és a nyelvvizsgázók számára releváns témákat, valamint a valós nyelvhasználatot kell figyelembe venni.

Az autentikusság mellett a teszt megbízhatósága is fontos a nyelvvizsgaeredmények pontos és objektív mérése tekintetében (Bachman–Palmer 2010; Hughes 2002). A megbízható vizsga biztosítja, hogy a vizsgázók a képességeikről és fejlődésükről megfelelő képet kapjanak (Fulcher–Davidson 2007). Brown (2004) és Hughes (2002) több olyan szempont betartását javasolja a vizsgafejlesztők számára, amelyek hozzájárulnak a nyelvvizsgák megbízhatóságához, például az egyértelmű instrukciók alkalmazását, a nyelvvizsgázók számára érthető és ismerős feladatformák alkalmazását, a vizsgáztatók rendszeres és megfelelő képzését.

Az átláthatatlan, ismeretlen feladatok, nehezen érthető instrukciók, illetve az eredményeket torzító, következetlen pontozás mind a vizsgázók, mind a vizsgáztatók szempontjából csökkenthetik a vizsga megbízhatóságát (Brown 2004). Mindezek alapján kiemelten fontos az említett következetlenségek és bizonytalanságok mérséklése. Az autentikusság és a megbízhatóság biztosítása alapvető feltétele annak, hogy a vizsgázók teljesítményéről nyert információk következetesek legyenek, és pontosan tükrözzék tényleges nyelvi kompetenciájukat. (Bachman–Palmer 2010).

2.3. A beszédkészség vizsgarész autentikussága és megbízhatósága

A szóbeli vizsgák autentikussága és megbízhatósága a beszédkészséggel foglalkozó kutatások központi témái, értékelésük sajátos kihívásokat jelent, mivel a beszédkészség egyszerre dinamikus, interaktív és kontextusfüggő (Fulcher 2003; Luoma 2004). Az autentikus feladattípusok alkalmazása elősegítheti a vizsga hitelességének kedvezőbb megítélését a vizsgázók és vizsgáztatók körében (O'Sullivan–Weir–Saville 2002). Ugyanakkor a szóbeli vizsgák esetében az autentikusság és a megbízhatóság közötti egyensúly megteremtése különösen nagy kihívást jelent, mivel a valós kommunikációs helyzeteket tükröző feladatok értékelése gyakran nagyobb szubjektivitással jár. A valós kommunikációs helyzeteket modellező, kevésbé strukturált feladatok nagyobb változatosságot eredményezhetnek a vizsgázói teljesítményekben, ami megnehezítheti a standardizált és következetes értékelést (Luoma 2004). Emiatt

a szóbeli vizsgák esetében kiemelt jelentősége van a jól kidolgozott értékelési kritériumoknak, az értékelők megfelelő képzésének és az értékelési eljárások standardizálásának (Fulcher 2003).

Az újabb kutatások szerint az autentikusság és a megbízhatóság továbbra is a beszédkészségvizsgák fejlesztésének és validálásának meghatározó kérdései (Fan–Yan 2020). Ennek megfelelően a nagy téttel bíró szóbeli vizsgák esetében alapvető fontosságú olyan vizsgarendszerek kialakítása, amelyek egyensúlyt teremtenek a valós kommunikációs készségek hiteles mérése és az igazságos, következetes értékelés biztosítása között. Einhorn (2014) az idegen nyelvi érettségi gyakorlati megvalósulását elemezve arra mutat rá, hogy az írásbeli mellett a szóbeli vizsga értékelése is számos kihívást rejt magában. Megállapításai szerint a vizsgáztatók esetenként bizonytalanságot tapasztalnak az értékelési kritériumok alkalmazása során, ami befolyásolhatja a pontozás következetességét. A szerző szerint a vizsgáztatók gyakran igyekeznek elkerülni, hogy a vizsgázók hátrányos helyzetbe kerüljenek, ezért előfordulhat az értékelési skálák megengedőbb használata. Mindez rámutat arra, hogy a szóbeli vizsgák esetében a megbízhatóság biztosítása, az értékelők megfelelő felkészítése és az értékelési kritériumok egységes értelmezése különösen fontos szerepet játszik.

2.4. Az angol emelt szóbeli érettségi vizsga feladatai

Tekintettel arra, hogy a tanulmány kifejezetten az angol emelt érettségi szóbeli részének vizsgafeladataira és vizsgakörülményeire vonatkozó vizsgázói és vizsgáztatói nézetekre fókuszál, az alábbiakban szükségesnek tartom a vizsga részfeladatainak rövid ismertetését. Az angol emelt szintű érettségi szóbeli vizsga időtartama összesen 15-20 perc és 3 részfeladatból áll. Az első feladat során a vizsgáztató rövid beszélgetést kezdeményez a vizsgázóval, a vizsgaforgatókönyvben megadott kérdéssor alapján, mely a vizsgázó tapasztalataira és véleményére fókuszál. Ezt követően a vizsgázónak egy megosztó állításról folytatott vitát kell kezdeményeznie a vizsgáztatóval, melyben kifejti és megindokolja véleményét, valamint reagál az ellenérvekre, miközben a vizsgáztató szándékosan megkérdőjelezi a vizsgázó álláspontját annak érdekében, hogy ösztönözze az érvelést. Az utolsó feladat során a vizsgázó képek alapján önállóan fejt ki egy témát, majd ezt követően a vizsgáztató további, a témához kapcsolódó kérdéseket tehet fel (Oktatási Hivatal 2010).

3. A kutatás módszere, résztvevői és eszköze

A bevezetőben megfogalmazott célokkal összhangban a kutatás a vizsgázók és vizsgáztatók angol emelt szintű szóbeli érettségi vizsgáról alkotott nézeteinek vizsgálatát célozta a felszíni validitás, és ezen belül a vizsga autentikussága és megbízhatósága szempontjából. A kutatás feltáró jellegére, valamint arra tekintettel, hogy a vizsgázók és vizsgáztatók szubjektív tapasztalatait kívántam tanulmányozni, kvalitatív módszereket választottam. Az adatfelvétel során 30 vizsgázó (17–19 évesek, 22 nő, 8 férfi) írásban, strukturált kérdések mentén visszatekintő jellegű visszajelzést fogalmazott meg az angol emelt szintű szóbeli érettségi vizsga feladattípusaira, instrukcióira

és témáira vonatkozóan. A vizsgáztatókat érintő adatgyűjtés részeként félig strukturált interjú készült három emelt szintű érettségi vizsgáztatásban részt vevő, egyben nyelvtanárként dolgozó vizsgáztatóval (48–53 évesek, 2 nő, 1 férfi) az angol nyelvű emelt szintű szóbeli érettségi vizsgával kapcsolatos nézeteikről a 2025. május–júniusi és október–novemberi vizsgaidőszakok vonatkozásában. A vizsgáztatói interjúk átlagosan 30 percig tartottak (minimum 25 perc, maximum 46 perc), és átírásuk során mintegy 15 000 szavas adatbázis jött létre. Emellett a vizsgázók írásos visszajelzéseiből egy körülbelül 12 000 szavas kvalitatív adatbázis állt össze, amely az interjús adatokkal együtt szolgált az elemzés alapjául. A vizsgázók és vizsgáztatók a tanulmányban önkéntesen vettek részt, az átiratokban számozott kóddal (vizsgáztatók), illetve álnéven (vizsgázók) szerepelnek az anonimitásuk biztosításának érdekében. A résztvevők kiválasztása kényelmi és célzott mintavétellel történt, mivel a kutatás alanyait előre meghatározott szempontok alapján választottam, valamint ez az eljárás megkönnyítette a résztvevők elérését (Dörnyei 2007). A kutatási alanyok korlátozott száma miatt az alábbiakban bemutatott eredmények érvényessége az adott mintára korlátozódik.

4. A kutatás eredményei

Az alábbiakban az összegyűjtött adatok elemzésére kerül sor a félig strukturált interjúkérdések, valamint a strukturált kérdések mentén, melyek a résztvevőket a szóbeli vizsgán adott és kapott instrukciókról, a vizsgafeladatok időtartamáról, a vizsgafeladatok témáiról, típusairól és szerkezetéről, értékeléséről kérdezték az autentikusság és megbízhatóság tekintetében. Az eredmények alapján a vizsgálatban részt vevő vizsgázók és vizsgáztatók összességében elégedettek voltak az emelt szintű angol szóbeli érettségi felszíni validitásával. Ugyanakkor visszajelzéseik visszajelzései számos problémás területet is feltártak, elsősorban a feladatok autentikusságával, a vizsga megbízhatóságával, valamint az értékelési kritériumok méltányosságával kapcsolatban.

Mind a vizsgázók, mind a vizsgáztatók támogató légkörről számoltak be a vizsgakörülményekre vonatkozóan. A vizsgázók megítélése szerint a vizsgáztatók együttműködő hozzáállása jelentős mértékben hozzájárult a pozitív vizsgaélmény kialakításához. A vizsgázók nyugodt légkört, bátorító kommunikációt tapasztaltak a vizsgáztatók részéről. Több vizsgázó hangsúlyozta (Bia, Hella, Peti), hogy a *„barátságos”*, *„elfogadó”* és *„ösztönző”* interakció csökkentette a vizsgán megélt szorongást. Ahogy egyikük megfogalmazta: *„A tanárok természetes, laza légkört teremtettek. Kedvesek és segítőkészek voltak, amikor elakadtam”* (Dénes). A vizsgáztatók beszámolói alátámasztották ezeket a tapasztalatokat, mivel tudatosan törekszenek a vizsgázók szorongásának csökkentésére, az *„instrukciók egyértelműsítésére”* (V2), és szükség esetén támogatják a *„kommunikáció folytonosságát”*, „*kulcsszavak megadásával*” és *„rávezető kérdések”* segítségével (V1, V3). A vizsgázók által említett támogató vizsgáztatói magatartás összhangban áll Sundqvist és társai (2018) megállapításaival, akik hangsúlyozzák, hogy a szóbeli vizsgák során a vizsgáztatók nem kizárólag értékelői, hanem interakciós szerepet is betöltenek. Ebből adódóan

kommunikációjuk és a vizsgahelyzet alakításában betöltött szerepük jelentős hatást gyakorol a vizsgázók tapasztalataira. Az eredmények arra utalnak, hogy a támogató vizsgáztatói interakció hozzájárulhat a vizsga kedvezőbb megítéléséhez.

A vizsgázók és a vizsgáztatók véleménye leginkább az *„életszerűtlen”* (V1, V2) témák, a *„mesterséges”* (V2, Fruzsi) feladattípusok, valamint a *„témában való jártasság”* (V3) teljesítményre gyakorolt hatása tekintetében mutatott egyezést. A vizsgázók és a vizsgáztatók egyaránt megkérdőjelezték egyes feladatok valós kommunikációs helyzeteket tükröző jellegét. A vizsgázók elsősorban az *„elavult és idegen”* témákat és a *„bonyolult”* feladatutasításokat kritizálták (Panka, Kata). A vizsgáztatók úgy vélték, hogy az instrukciók *„nehezen érthetőek”* (V1), valamint „*körülményesek és túl hosszúak*” (V2), megnehezítve ezzel a feladatok értelmezését a vizsgázók számára. A vizsgáztatók (V1, V2) a szóbeli vizsga második feladatára vonatkozóan *„kikényszerített érvelési helyzetekre”* utaltak és sérelmezték, hogy a vizsgázónak az érvelés során végig egy oldalon kell érvelnie, ami, meglátásuk szerint, egy valós kommunikációs helyzetben „*elképzelhetetlen*”. Ez a visszajelzés rámutat az autentikusság biztosításának korlátaira, és alátámasztja Dávid (2020) azon megállapítását, hogy a vizsgahelyzetből fakadó sajátosságok miatt a valós nyelvhasználat teljes mértékű megjelenítése nehezen megvalósítható.

Mind a vizsgázók, mind a vizsgáztatók utaltak *„problémás”*, *„váratlan”*, a *„középiskolás korosztályhoz nem megfelelően adaptált”* témákra, mint például az *„időmérő eszközök, az atomenergia, az űrkutatás, a grafikonok és statisztikák értelmezése, valamint a munka világa”* (V2, V3, Laci, Ria). A vizsgáztatók egybehangzó véleménye szerint a témák ismertsége, illetve a vizsgázók háttértudása számottevő hatással lehet a vizsgázók teljesítményére, és rámutattak arra is, hogy bizonyos témák távol állnak a középiskolás korosztály érdeklődési körétől. Véleményük szerint ez a kritérium bizonyos esetekben inkább a vizsgázók háttértudását vagy általános műveltségét méri, mintsem nyelvi kompetenciáját. A kapott eredmények párhuzamba állíthatók Brown (2004) meglátásaival, amelyek a vizsgafeladatok relevanciájának és valósághűségének jelentőségét hangsúlyozzák. Az eredmények alapján feltételezhető, hogy egyes értékelési szempontok akaratlanul is hátrányosan érinthetik azokat a vizsgázókat, akik megfelelő nyelvi kompetenciával rendelkeznek, ugyanakkor kevésbé tájékozottak az adott tématerületen. A vizsgáztatók ezzel kapcsolatban az alábbiakat mondták:

„Az időmérő eszközökről több percen keresztül, önállóan beszélni komoly kihívást jelent a tizenévesek számára.” (V3)

„A gyerekek egyáltalán nem néznek tévét, akkor, hogy tudnának erről beszélni?” (V2)

„Nem jártas benne, és ezért büntetjük? Ez furcsa nekem.” (V1)

A vizsgáztatók által jelzett problémák közül kiemelendő az egyes instrukciók nem egyértelmű megfogalmazása. Ez a jelenség a vizsga megbízhatóságát is érinti, mivel

a teljesítményt nem kizárólag a nyelvi kompetencia, hanem az instrukciók értelmezésének sikeressége is befolyásolhatja. Az eredmény összhangban áll Brown (2004) azon megállapításával, hogy a nem egyértelmű instrukciók és a feladatokkal kapcsolatos bizonytalanságok gyengíthetik a vizsga megbízhatóságát.

Számos vizsgázó és vizsgáztató fejezte ki aggályait a feladatok eltérő nehézségi szintjével kapcsolatban. A vizsgázók közül hárman (Dénes, Peti, Kata) jelentős különbségeket érzékeltek az egyes feladatok nehézségi szintje között ugyanazon feladatsoron belül, és úgy vélték, hogy a kapott téma jellege révén a szerencse is befolyásolhatja a vizsgaeredmények alakulását. Mindhárom vizsgáztató arról számolt be, hogy az őszi vizsgaidőszak feladatai bizonyos esetekben nagyobb kihívást jelentettek, mint a nyári vizsgaidőszakban alkalmazott feladatok. A vizsgáztatók visszatérő észrevétele volt továbbá, hogy az egyes feladatsorokon belül nem minden esetben érvényesül egyenletesen az emelt szintű érettségihez rendelt B2-es nyelvi szint. Megítélésük szerint a témák összetettsége, az elvárt nyelvi és kognitív műveletek, valamint a szükséges háttértudás tekintetében olyan eltérések mutatkoznak, amelyek következtében egyes feladatok inkább B1-es, míg mások egyértelműen B2-es szintű teljesítményt feltételeznek. A résztvevők szerint ez a szintbeli ingadozás hozzájárulhat a feladatok nehézsége közötti különbségekhez, és kihívást jelenthet az értékelés következetessége szempontjából. A vizsgázók visszajelzései alapján a szóbeli vizsga egyik legproblematikusabb területe a rendelkezésre álló felkészülési idő rövidsége, továbbá az, hogy a vizsgázóknak rövid idő alatt kellett átgondolniuk és strukturálniuk mondanivalójukat. Az egyik vizsgáztató (V3) a következőképpen fogalmazott:

„Stresszhelyzetben lassabban jönnek a gondolatok, ezért például a vita előtt több felkészülési idő járna, az a fél perc nem elég”.

A megbízhatósággal kapcsolatos eredmények értelmezése során figyelembe kell venni, hogy a kutatásban részt vevő valamennyi vizsgáztató államilag elismert nyelvvizsgarendszerek akkreditált vizsgáztatójaként is tevékenykedik. Az államilag elismert vizsgarendszerekben az értékelők rendszeres standardizációs és továbbképzési eljárásokban vesznek részt, amelyek célja az értékelési gyakorlat egységességének, valamint a pontozás következetességének biztosítása. Ezzel szemben az emelt szintű angol szóbeli érettségi vizsga esetében a vizsgáztatók számára csupán a vizsga megkezdése előtt egy körülbelül egyórás egyeztetés biztosított, amelynek során a felmerülő kérdéseket és esetleges problémákat beszélik meg (Oktatási Hivatal, 2024). Az emelt szintű érettségi rendszerében tehát nem működik a más típusú nyelvvizsgáknál megszokott rendszerességű standardizációs mechanizmus. A résztvevők véleménye szerint ez növelheti az értékelői gyakorlatok közötti eltérések lehetőségét, és kedvezőtlenül befolyásolhatja az értékelés következetességének megítélését. Mindez összhangban áll Végh-Rupert (2024) megállapításaival, amelyek szerint a szóbeli nyelvi teljesítmények megbízható és méltányos értékelésének egyik alapvető feltétele a rendszeres standardizáció és a folyamatos vizsgáztatói képzés.
A vizsgáztatók emellett az értékelési skálák további pontosítását szorgalmazták, valamint hangsúlyozták annak fontosságát, hogy az értékelési folyamat a lehető

legnagyobb mértékben a nyelvi teljesítményre összpontosítson, és kevésbé legyen érzékeny a vizsgázók háttértudásában vagy témaspecifikus jártasságában mutatkozó különbségekre. Ahogy egyikük (V1) megjegyezte: „*Talán lehetne picit árnyaltabb az értékelés, tehát vagy más arányban, vagy az [értékelési] skálát szélesebbre venni*".

Az eredmények alapján a résztvevők összességében megfelelőnek ítélték a vizsgát, ugyanakkor számos olyan tényezőt azonosítottak, amelyek befolyásolhatják annak autentikusságát és megbízhatóságát. A vizsgázók és a vizsgáztatók véleménye több ponton is egybeesett, különösen a feladattípusok autentikusságával, a témák relevanciájával, a feladatok nehézségi szintjével, valamint az értékelés méltányosságával kapcsolatban. Az eredmények rámutattak arra, hogy a szóbeli vizsga megítélését nemcsak a nyelvi kompetenciák mérése, hanem a feladatok életszerűsége, a témák és az értékelési eljárások átláthatósága is jelentősen befolyásolja.

5. Összegzés

Jelen kutatás célja az volt, hogy feltárja az angol emelt szintű szóbeli érettségi felszíni validitásával kapcsolatos vizsgázói és vizsgáztatói nézeteket. Az alábbiakban a kutatás legfontosabb eredményeinek összegzése alapján a vizsgálatból levonható gyakorlati és elméleti következtetések bemutatása következik. Emellett ismertetésre kerülnek azok a lehetséges kutatási irányok, amelyek hozzájárulhatnak az emelt szintű angol szóbeli érettségi további fejlesztéséhez és vizsgálatához.

A kutatás eredményei alapján a vizsga minőségének fejlesztése érdekében indokolt lehet a feladatok nehézségi szintjének megfelelő illesztése, kiegyensúlyozottabbá tétele, valamint az értékelési rendszer felülvizsgálata. Emellett fontos szempont a nyelvi szintekhez kapcsolódó követelmények szisztematikus meghatározása, illetve a világosabb és egyszerűbb instrukciók alkalmazása, amelyek hozzájárulhatnak a vizsga megbízhatóságának és méltányosságának növeléséhez.

Az autentikusság erősítése érdekében érdemes lehet a középiskolás korosztály számára relevánsabb témák és életszerű feladattípusok alkalmazása, valamint a hosszabb felkészülési idő lehetőségének megfontolása. A résztvevők visszajelzései arra is rámutattak, hogy szükséges lehet a témában való jártasság szerepének csökkentése, mivel a teljesítményt nem kizárólag a nyelvi kompetencia, hanem a háttértudás, a személyes tapasztalatok és az adott témában való jártasság is jelentősen befolyásolhatja. Ezzel összefüggésben a vizsgatémák rendszeres felülvizsgálata, valamint azok módosítása a vizsgázók és a vizsgáztatók közvetlenül a vizsgát követően gyűjtött visszajelzései alapján szintén indokolt lehet. A vizsga megbízhatóságának növelése érdekében kiemelt jelentőséggel bírhat a vizsgáztatók rendszeres standardizációja és képzése, amelyek elősegíthetik az értékelés következetességét és csökkenthetik a szubjektivitásból eredő eltéréseket. Emellett a szóbeli vizsgára felkészülés során érdemes nagy hangsúlyt helyezni a spontán interakcióra, valamint olyan metakognitív stratégiák fejlesztésére, például kompenzációs stratégiák alkalmazása, amelyek segíthetik a vizsgázókat a kommunikációs problémák kezelésében, gondolataik szervezésében és a vizsgahelyzethez való alkalmazkodásban.

A további kutatások során célszerű egy longitudinális, vegyes módszertanú tanulmány elkészítése nagyobb mintán további vizsgázók és vizsgáztatók, illetve tesztfejlesztők bevonásával, valamint a magas és alacsony százalékot elért vizsgázók percepcióinak összehasonlítása. A vizsgázók és a vizsgáztatók visszajelzéseinek rendszeres és szisztematikus gyűjtése fontos eszköze lehet az angol emelt szintű szóbeli érettségi minőségfejlesztésének, mivel lehetőséget teremt a vizsgafolyamat során jelentkező problémák feltárására, valamint egy átláthatóbb, méltányosabb és a résztvevők igényeire érzékenyebb vizsgarendszer kialakítására.

Irodalom

Akbari, Ramin 2012. Validity in language testing. In: Coombe, Christine – Davidson, Peter – O'Sullivan, Barry – Stoynoff, Stephen (eds.): *The Cambridge guide to second language assessment.* Cambridge: Cambridge University Press. 30–36.

Bachman, Lyle F. 1990. *Fundamental considerations in language testing.* Oxford, UK: Oxford University Press.

Bachman, Lyle F. – Palmer, Adrian S. 1996. *Language testing in practice.* Oxford: Oxford University Press

Bachman, Lyle F. – Palmer, Adrian S. 2010. *Language assessment in practice*. Oxford: Oxford University Press.

Brown, H. Douglas 2004. *Language assessment: Principles and classroom practices.* White Plains, NY: Pearson Education.

Chan, David – Schmitt, Neal 1997. Video-based versus paper-and-pencil method of assessment in situational judgment tests: Subgroup differences in test performance and face validity perceptions. *Journal of Applied Psychology* 82/1, 143–159. https://doi.org/10.1037/0021-9010.82.1.143

Cheng, Liying – DeLuca, Cristopher 2011. Voices from test-takers: Further evidence for test validation and test use. *Educational Assessment* 16/2, 104–122. https://doi.org/10.1080/10627197.2011.584042

Csizér Kata – Öveges Enikő 2019. Idegennyelv-tanulási motivációs tényezők és a nyelvi vizsgák Magyarországon: Összefüggések vizsgálata egy kérdőíves kutatás segítségével. *Modern Nyelvoktatás* 25/3–4, 86–101.

Dávid Gergely 2020. A human face to technology? Digital exams are coming. *WoPaLP* 15, 1–13. https://doi.org/10.61425/wplp.2020.15sp.1.13

Davies, Alan – Brown, Annie – Elder, Catherine – Hill, Kathryn – Lumley, Tom – McNamara, Tim 1999. *Dictionary of language testing.* Cambridge: Cambridge University Press.

Dörnyei Zoltán 2007. *Research methods in applied linguistics: Quantitative, qualitative and mixed methodologies*. Oxford: Oxford University Press.

Einhorn Ágnes 2014. *Szándékok és megvalósulás: Az idegen nyelv-pedagógia néhány időszerű kérdése. Habilitációs értekezés*. Eszterházy Károly Főiskola Neveléstudományi Doktori Iskola

Fan, Jinfang – Yan, Xiaoming 2020. Assessing speaking proficiency: A narrative review of speaking assessment research within the argument-based validation framework. *Frontiers in Psychology* 11, 330. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00330

Fekete Adrienn – Csépes Ildikó 2018. B2-es szintű nyelvvizsga-bizonyítvány: útlevél a diplomás élethez, társadalmi mobilitáshoz. *Iskolakultúra* 28/10–11, 13–24. https://epa.oszk.hu/00000/00011/00218/pdf/EPA00011_iskolakultura_2018_10-11_064-073.pdf

Fulcher, Glenn 2003. *Testing second language speaking.* London: Routledge.

Fulcher, Glenn – Davidson, Fred 2007. *Language testing and assessment: An advanced resource book.* London: Routledge.

Hamid, M. Obaidul – Hardy, Ian – Reyes, Vicente Chua 2019. Test-takers' perspectives on a global test of English: Questions of fairness, justice and validity. *Language Testing in Asia* 9/1, 1–20. https://doi.org/10.1186/s40468-019-0092-9

Hughes, Arthur 2002. *Testing for language teachers.* 2nd edition. Cambridge: Cambridge University Press.

Karelitz, Tzur M. 2013. *Using public opinion to inform the validation of test scores*. Research Report no. 387. Jerusalem: NITE.

Leung, Constant – Lewkowicz, Jo Anna 2006. Expanding horizons and unresolved conundrums: Language testing and assessment. *TESOL Quarterly* 40/1, 211–234. https://doi.org/10.2307/40264517

Lukácsi Zoltán 2017. *Developing a level-specific checklist for assessing writing.* Előadás. 14th EALTA Conference. Sèvres, France.

Luoma, Sari 2004. *Assessing speaking.* Cambridge: Cambridge University Press.

McNamara, Tim 2006. Validity in language testing: The challenge of Sam Messick's legacy. *Language Assessment Quarterly* 3/1, 31–51. https://doi.org/10.1207/s15434311laq0301_3

Messick, Samuel 1996. Validity of psychological assessment: Validation of inferences from persons' responses and performances as scientific inquiry into score meaning. *American Psychologist* 50/9, 741–749. https://doi.org/10.1037/0003-066X.50.9.741

O'Sullivan, Barry – Weir, Cyril J. – Saville, Nick 2002. Using observation checklists to validate speaking-test tasks. *Language Testing* 19/1, 33–56. https://doi.org/10.1191/0265532202lt219oa

Oktatási Hivatal 2010. *Szóbeli feladatsor*. https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/ofipast/2010/09/519_szobeli_3_feladatsor.pdf (Letöltve: 2026. 06. 17.)

Oktatási Hivatal 2024. *Útmutató a tantárgyi bizottságok munkájához*. https://www.oktatas.hu/kozneveles/erettsegi/erettsegi_vizsgakkal_kapcsolatos_informaciok (Letöltve: 2026. 06. 17.)

Stevenson, Douglas K. 1985. Authenticity, validity and a tea party. *Language Testing* 2/1, 41–47.

Sundqvist, Pia – Wikström, Peter – Sandlund, Erica – Nyroos, Lina 2018. The teacher as examiner of L2 oral tests: A challenge to standardization. *Language Testing* 35/2, 217–238. https://doi.org/10.1177/0265532217690782

Tornyos Kata 2024. Akár 60 pontot is kaphattok a nyelvvizsgáért: ennyi pluszpontot adnak az egyetemek a 2024-es felvételiben. *Eduline.hu.* https://eduline.hu/erettsegi-felveteli/20240712_Igy-pontozzak-a-versenyeredmenyeket-a-tiz-legnepszerubb-egyetemen (Letöltve: 2026. 06. 17.)

Végh-Rupert Éva 2024. Perceptions of examiners on the role of examiner training in assessment in the advanced level matura exam in English: A questionnaire study in the Hungarian context. *Working Papers in Language Pedagogy* 19/80–103. https://ojs.elte.hu/wopalp/article/view/8448/9036

Watanabe, Yuko 2001. Does the university entrance examination motivate learners? A case study of learner interviews. In: Murakami, Akira (ed.): *Trans-equator exchanges: A collection of academic papers in honour of Professor David Ingram.* Akita: Akita University. 100–110.

Winke, Paula 2011. Evaluating the validity of a high-stakes ESL test: Why teachers' perceptions matter. *TESOL Quarterly* 45/4, 628–660. https://doi.org/10.5054/tq.2011.268063